

suutta. Avoimiksi jäävät historialliset kysymykset uskalletaan jättää auki.

Toiseksi teos nostaa hyvin esiin Raamatun tekstien välisiä sisäisiä linkityksiä sekä relevantteja Vanhan testamentin kohtia että Uuden testamentin sisäisiä yhteyksiä. Jälkimmäisiä ovat esimerkiksi evankelistojen sanavalinnat, jotka yhdistävät kertomuksia ja opetuksia toinen toisiinsa ja antavat avaimia niiden tulkintaan. Kirjan yleiskatsaukset varhaiskristillisyyden isoihin yhteisiin teemoihin, kuten Johannes Kastaja, Jumalan Karitsa tai Pietarin ja Magdalan Marian hahmot, sekä evankeliumien erityisteemoihin, kuten juutalaisuus Johannuksen evankeliumissa tai Luukkaan evankeliumin suhde omaisuuteen, ovat erittäin hyviä. Käyttäjän kannalta on helppoa sekin, että samat perusasiat myös toistuvat eri tekstien kohdalla – teksti kerrallaanhan tällaista kirjaa eniten käytetään.

Se, mitä kaipaisin tekstienvälisiin yhteyksiin enemmän, on huomioita kunkin jumalanpalveluksen kaikkien lukukappaleiden välisistä yhteyksistä ja jännitteistä. Kolmen lukukappaleen suhtautuminen toisiinsa on saarnaajan ja kuulijoiden kannalta mielenkiintoinen kysymys, jonka käsittely jää yleensä vähiin. Tässäkin kirjassa se enimmäkseen unohtuu lukuunottamatta muutamaa harvaa poikkeusta, esimerkiksi Apostolien päivän epistolaa. Taustalla vaikuttaa kaiketi vahva, yliopiston homilettikan kursseillakin opetettu ajatus, että saarnaajan on hyvä keskittyä yhteen tekstiin. Nykyisen kolmen lukukappaleen käytäntö kuitenkin herättää ajattelevassa kuulijassa paljon kysymyksiä tekstien merkityksestä, historiallisista yhteyksistä ja valinnan sisäisestä logiikasta.

Kirjan kolmas vahvuus on se, että se esittelee erittäin laajasti ja valaisevasti evankeliumitekstien yhteyksiä muihin varhaiskristillisiin ja antiikin aikaisiin kirjoituksiin. Eniten esillä ovat Uuden testamentin ulkopuolelle jääneet kristilliset kirjoitukset ja kirkkoisien evankeliumiteksteistä tekemät tulkinnat. Omasta mieles-

täni erittäin antoisia ja kiinnostavia ovat myös pohdiskelut, jotka koskevat kristillistä kulttuurihistoriaa ja myöhempiä vaikuttajia, esimerkiksi vaikka Grünewaldin maalaukset, seppä Högman, Mahatma Gandhi ja Martin Luther King. Toivoisin vain, että tällaista pohdintaa olisi kirjassa vielä enemmän.

Neljänneksi kirjassa nostetaan kriittisen ajattelun pohjaksi esiin myös teksteihin liittyviä vaikeuksia ja ongelmia. Otan esimerkin. Kommentaarin mukaan Betesdan lammikolla parannetun miehen kertomus (Joh. 5:1–18) sisältää selvästi sen ajatuksen, että miehen sairaus oli synnin seurausta. Neljännen evankelistan mukaan Jeesus siis ajattelee juuri näin. Kirjoittajat toteavat, että monet nykytulkitsijat yrittävät kiistää tämän, sillä käsitystä ei pidetä teologisesti ja eettisesti hyväksyttävänä. Toisin sanoen monet yrittävät vastoin selkeintä ja helpointa tulkintaa ymmärtää kertomuksen niin, etteivät Jeesus tai evankelista suinkaan ajatelleet tavalla, jota meidän on mahdoton enää allekirjoittaa. Kommentaarin kirjoittajat antavat rivien välissä ymmärtää, että tällainen on kiemurtelua ja kaudistelua, joka ei tee oikeutta tekstillä. He jättävät kuitenkin saarnaajan asiaksi sanoa suoraan, että kertomuksessa näkyy antiikin aikainen, lääketieteen myöhemmin hylkäämä käsitys, jolla tuskin on nykyihmiselle enää annettavaa. Vielä selvemmin asian voisi sanoa, mutta kriittisen pohdinnan siemen sentään kylvetään.

Muutenkin kirja jättää saarnaajan asiaksi ottaa kantaa, tehdä oma selkeä tulkinta ja julistaa. Kirjoittajat nostavat usein esiin vaikeita kysymyksiä, esimerkiksi miten on ymmärrettävä anteeksiantamaton synti, Pyhän Hengen pilkka. Vastaukseksi tarjoillaan antiikin ajan tulkintoja. Juuri tämäntapaisissa kohdissa uudempi teologia olisi ollut erittäin tarpeellista.

Toivon, että saarnaajat tajuavat tehtävänsä ja vastuunsa sanoa käsittelemistään kysymyksistä jotain selkeää ja omaa ja perustella se kunnol-

la. Tässä kirjassa on erinomaisia aineksia eksegeettisen pohjatyön tekemiseen, mutta se ei tietenkään vielä ole saarna. Pohjatyöhön pitää itse kunkin saarnaajan lisätä hengellinen kokemus ja näkemys ja julistaa rohkeasti sen pohjalta. Kommentaarin tekijät ovat tehneet oman osansa hyvin.

ANNI PESONEN, TEOL. TRI

PAUL R. HINLICKY
**Beloved Community:
Critical Dogmatics
after Christendom.
Grand Rapids: Eerdmans
2015. 932 s.**

Joskus 1990-luvun lopulla eräs helsinkiläinen systemaattikko totesi, että systemaattinen teologia on kirjallisena genrenä kuollut. Toisin sanoen teologit eivät enää kirjoita "systemaattisia teologioita" eli ns. dogmatiikkoja. Tuolloin asia näytti pitävän paikkansa. Barthin jälkeen kukaan ei kai oikein ollut uskaltanut ryhtyä toimeen. Pannenberg oli poikkeus, joka tuntui vahvistavan säännön. Varsinainen syy systemaattisen teologian oletettuun kuolemaan oli kuitenkin muuttunut tiedonkäsitys, joka ei enää mahdollistanut *systemin* rakentamista. Tiedonkäsitteksen muutos oli vaikuttanut teologian metodiin siten, että barthilaisen ja sitä seuranneen lindbeckiläisen postliberaalin mallin varassa oli mahdollista rakentaa vain lokaaleja dogmatiikkoja, jotka kuvasivat sitä mitä jokin yhteisö tekee. Monet 1900-luvun ei-barthilaisista dogmatiikoista kuitenkin olivat metodisesti korrelationalistisia: teologian kuului suhteuttaa ja näin myös oikeuttaa itsensä suhteessa johonkin ei-teologiseen dissipliniin. Korrelationalistiset mallit kuitenkin kriisiytyivät postmodernin ajattelun levittäytyessä teologioiden keskuuteen. Mitä korreloitavaa meillä oli, jos kaikki

eri diskurssit ovat toisistaan erillisiä ja omalakisia?

Viime aikoina ilmoille on jälleen alkanut putkahdella dogmatiikkoja – kirjoittajinaan esimerkiksi Katherine Sonderegger, Sarah Coakley, Anthony Thiselton, Graham Ward, Douglas Ottati, Michael Bird – ja prolegomenoja, esimerkiksi Matthew Beckerin ja Thomas Guarinon laatimina. Robert Jenisonin jälkeen Paul Hinlicky on ensimmäinen luterilainen, joka julkaisee kokonaisen dogmatikan. Kaikesta päätellen huhut genren kuolemasta ovat olleet liioiteltuja.

Hinlicky paikallistaa dogmatikan kirjoittamisen vaikeuden: tätä tarkoittaa sana ”kriittinen” kirjan otsikossa. Yhtäältä *dogmatismi* eli kriittikön pitäytyminen johonkin historian saatossa syntyneeseen ja täten väistämättäkin kontingenttiin määritelmään johtaa alati kasvavaan määrään yksityisiä dogmatiikkoja, joissa rima nousee niin korkealle, että yhä harvempi kykenee sitä ylittämään. Toisaalta *ideologia* samaistaa kirkon ja maailman, jolloin kirkolla ei enää ole omaa identiteettiä. Hinlicky huomauttaa, että tässä ei ole kyse perinteisestä konservatiivi-liberaali-jaottelusta, koska sekä konservatiivit että liberaalit voivat joutua niin dogmatismiin kuin ideologiankin valtaan.

Jensonia seuraten Hinlicky määrittelee kirkollisen teologian traditiota tulkinnaksi. Kirkko saa kussakin ajassa perintönä tietyn tradition välittämän todistuksen, joka sen täytyy siirtää seuraavalle sukupolvelle. Kriittinen dogmatikka toimii tässä yhteyskohdassa arvioiden sitä, onko tulkittu viesti enää sama kuin se, jonka kirkko aikanaan vastaanotti.

Beloved Community ei silti viittaa ensisijaisesti kirkkoon vaan kolminaisuuteen. Yli 900-sivuinen teos jakaantuu kolmeen pääluukuun, joista jokainen on omistettu yhdelle kolminaisuuden persoonalle. Hinlickyn metodisesta valinnasta juontuu, että kirjassa ei ole omaa lokusta esimerkiksi Jumalasta, kolminaisuudesta tai vanhurskauttamisopista. Hin-

licky lähtee liikkeelle kaanonin tulinnasta ja historiallisesta traditiosta. Jokainen yksittäinen oppi nousee kirkon trinitaarista praksiksesta eikä ole siitä erotettavissa. Systemaattinen teologia on Hinlickyn mukaan aina käytännöllinen tiede. Vaikka se on kiinnostunut esimerkiksi epistemologiaan tai metafysiikkaan liittyvistä kysymyksistä, näiden kysymysten tarkastelu ei saisi koskaan jäädä sen varjoon, että dogma on aina praksista. Se nousee tietystä praksiksesta ja myös johtaa siihen.

Tämä kuulostaa sotkuiselta, mutta toisaalta poimii aivan oikein jotain siitä historiallisesta traditiosta, josta kirkollinen dogma on noussut. Alkukirkolla ei ollut oppeja samassa mielessä kuin myöhemmällä kirkolla, mutta sillä oli joukko tiettyjä liturgisia käytäntöjä, joilla oli tarkoin määritelty, propositionaalisesti ilmaistavissa oleva sisältö. Dogmatikka on tämän impliittisen aineksen eksplikointia.

Prolegomena-osiossa vedetään rajaa liian filosofista teologian tekemisen tapaa kohtaan mainitsematta kuitenkaan esimerkkejä siitä, kuka näin mahdollisesti toimii. Platonismin ja luonnollisen teologian Jumalasta ei ole suoraa tietä Israelin Jahveen. Perusvire on näin ollen barthilainen. Jumala-uskossa on läsnä aina vahva subjektiivinen elementti, joka ei avaudu neutraalille analyysille.

Koska Jahve on kontingentissa historiassa itsensä ilmoittava Jumala, tieto hänestä on luonteeltaan historiallista, mikä tekee Jumala-tiedosta aina tietyssä mielessä epävakaata ja hermeneuttista. Hermeneuttisuudella Hinlicky tarkoittaa ”argumentoinnin tyyliä, joka ei suinkaan halveksi, vaan arvostaa analyttiselle tyylille tyypillistä loogista selkeyttä ja tarkkuutta. Se kuitenkin tunnustaa, että teologia on meille historiallisesti välitettyä traditiota kaiken liikkeelle saattaneesta tapahtumasta ajassa ja paikassa, jota ei voi sisäistää, ymmärtää, kritisoida eikä erottaa historiallisesta tarkastelusta” (s. 5). Usko ei näin ollen voi perustua analyttiseen varmuuteen. Se on aina keskeneräis-

tä toivoa, joka odottaa lopullista vahvistusta. Usko ei kuitenkaan ole sokeaa. Hinlicky vetoaa eräänlaiseen koherentistiseen oikeuttamismalliin, jossa meillä olevat Jumalaa koskevat uskomukset saavat verifikaation suhteessa muihin meillä oleviin uskomuksiin. Estääkseen liu’un täyteen relativismiin Hinlicky vetoaa kuitenkin evankeliumin auktoriteettiin. Sillä on kriittinen funktio suhteessa esimerkiksi siihen, kuinka tulkitsemme kokemuksiamme.

Aatehistoriallinen konteksti, johon Hinlickyn teos solahtaa, on Kantin jälkeinen mannermainen traditio. Ongelmallisina ääripäinä pidetyt idealismi ja naturalismi määritellään nimenomaan tästä lähtökohdasta, ja tietä Kantin ohi etsitään nimenomaan mannermaisen filosofian ehdoilla. Vaihtoehtoinen reitti moderniin maailmaan kulkeekin Leibnizin kautta. Hänen suhteensa metafysiikkaan oli myönteisempi kuin Kantin. Kantia ei niinkään kumota tai todisteta vääräksi, vaan hänet osoitetaan ei-välttämättömäksi. Metodista ratkaisua avataan ensimmäiset 200 sivua. Se on kiinnostava, mutta vaatisi perinpohjaisemman tarkastelun.

Kirja on kohtuullisen selkeästi kirjoitettu, mutta se ei ole suunnattu aloittelijoille. Välillä tekstissä näkyy varsinkin mannermaiselle filosofialle tyypillinen tapa sanoa yksinkertaisia asioita tarpeettoman hankalasti (esim. s. 5–6). Toisin kuin monia barthilaisia tai lindbeckiläisiä projekteja, Hinlicky ei voi syyttää gettoutumisesta. Hän keskustelee ahkerasti ja reilusti kaikenlaisten näkökantojen kanssa. Argumentti rakentuu monisyisenä verkkona tarjoten kokonaisuuden, joka on samalla maailmanselitys ja ekumeeninen kristinuskon yleisesitys. Kunnioidettava saavutus, jonka kanssa tullaan vielä painimaan pitkään ja hartaasti.

OLLI-PEKKA VAINIO, DOS.